

Kainuun TE-toimiston ja Kainuun ELY-keskuksen lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi Kasvupalveluvirastosta ja laiksi kasvupalvelujen asiakastietojen käsittelystä

Viite

Lausuntopyyntö TEM/1260/03.01.01/2016

Kainuun TE-toimisto ja Kainuun ELY-keskus esittävät kannanottonaan otsikossa mainittuun kommentointipyyntöön liittyen seuraavaa:

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kasvupalveluvirastosta

Lakiehdotuksen 2 §:n mukaan viraston tehtävänä on tuottaa ja hankkia tietojärjestelmät ja alustat sekä kasvupalveluihin liittyvät digitaaliset ja sähköiset palvelut ja näiden palvelujen käytön tukipalvelut. Toisaalta hallituksen esityksen tavoitteiden ja keskeisten ehdotusten sivulla 14 todetaan, että sähköiset kasvupalvelut tuotettaisiin Kasvupalveluviraston ylläpitämässä kasvupalveluiden ekosysteemissä, johon kuuluisivat muun muassa valmistelussa oleva Työmarkkinatori, yritystukijärjestelmä, asiakkaiden hallintajärjestelmä sekä henkilö- ja yritysasiakkaiden neuvonta. Edelleen sivulla 16—17 todetaan, että Kasvupalveluvirastolle siirrettäisiin nykyisen asiakaspalvelukeskuksen tehtävä valtakunnallisesti käytettävien digitaalisten ja sähköisten palvelujen, tietojärjestelmien ja alustojen käytön tuen tuottajana. Kasvupalveluvirasto tarjoaisi käytön tukea eri viranomaisille, niiden palveluntuottajille ja loppuasiakkaille ja tarjoaisi lisäksi valtion palveluja koskevaa neuvontaa. Tältä osin jää epäselväksi, mitä henkilö- ja yritysasiakkaiden neuvonta kyseisen hallituksen esityksen mukaan pitää sisällään: onko kyse ainoastaan käyttäjätukeen liittyvästä neuvonnasta vai sisältyykö tähän myös palveluita koskevaa neuvontaa? Kainuun TE-toimiston ja Kainuun ELY-keskuksen näkemyksen mukaan nimenomaisesti palveluiden yleisneuvonta tulisi edelleen järjestää valtakunnallisena toimintona. Tällöin asiakas voisi tiedustella valtakunnallisesta puhelinpalvelusta esimerkiksi koulutusneuvontaan ja työnhakunsa voimassa oloon liittyviä asioita, jotka eivät edellytä maakunnallista paikallistuntemusta. Maakunnan on sen sijaan tarkoituksenmukaisinta huolehtia itse paikallisesti järjestettävien palveluidensa neuvonnasta.

Lakiehdotuksen 2 §:n ja 16—17 sivujen sekä alueiden kehittämistä ja kasvupalveluja koskevan lakiehdotuksen 35/2018 31 §:n 1 momentin ja sivun 165 mukaista digitaalisten ja sähköisten tukipalvelujen keskittämistä pidetään kannatettavana. Toisaalta voidaan kyseenalaistaa lakiesityksestä se, että tarvitaanko lakiehdotuksen 2§:n mukaisten tehtävien ja sivujen 14—15 mukaisten toteuttamisvaihtoehtojen kaltaista Kasvupalveluvirastoa vai voitaisiinko nämä tehtävät tuottaa kevyemmällä järjestelyllä, kuten esimerkiksi ministeriössä sisältä, osastosta tai yksiköstä käsin.

4.10.2018

Maksamista koskevien tehtävien kuulumista maakunnille pidetään kannatettavana, koska maakunnilla itsellään on paras näkemys siitä, mihin maksut on tarkoituksenmukaisinta kohdentaa. Tällöin maakunnalla on myös mahdollisuus itse eriyttää ja resursoida maksatusasiat parhaaksi katsomallaan tavalla. Tätä näkemystä puoltaa koko maakuntauudistuksen keskeinen ajatus maakunnallisen itsehallinnon ja päätäntävällän merkittävästä lisääntymisestä. Edellä mainituista syistä johtuen myös kotoutumiseen liittyvät maksut olisi johdonmukaisinta hoitaa maakunnassa, eikä Kasvupalveluvirastossa, kuten lakiehdotuksen 2§:n 2 momentissa on esitetty.

Lakiehdotuksen 12 §:n 2 momentin siirtymäsäännöksen mukaan kyseisiin tehtäviin liittyvä omaisuus, sopimukset ja sitoumukset siirtyvät 1. päivät tammikuuta 2021 Kasvupalveluvirastoon. Lakiehdotuksen yksityiskohtaisista perusteluista ei käy ilmi, mitä säännöksen sanamuodolla "siirtyvät" tarkoitetaan: onko kyse omaisuuden, sopimusten ja sitoumusten siirtymisestä lain mukaisena yleisseuraantona vai edellyttääkö tämä erityisiä toimenpiteitä. Yleisenä kommenttina tähän liittyen todetaan, että maakuntauudistukseen liittyvissä lukuisissa lakiesityksissä käytetään omaisuuden siirtymisestä erilaisia sanamuotoja, kuten "siirretään" tai "siirtyvät". Tällöin jää epäselväksi, onko sääntely tarkoitettu erilaiseksi eri tilanteissa vai tarkoitetaanko samantyyppistä menettelyä lain erilaisista sanamuodoista huolimatta. Tältä osin olisi syytä täsmentää, mitä kyseisellä sanamuodolla tosiasiallisesti tarkoitetaan.

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kasvupalvelujen asiakastietojen käsittelystä

Hallituksen esityksen keskeisten ehdotusten sivulla 38 todetaan, että rekrytoinnin ja työllistymisen asiakastietojärjestelmän rekisterinpitäjiä olisivat Kasvupalveluvirasto ja maakunnat, kun taas asiakkaan palveluprosessiin liittyviä toimia hoitavat palveluntuottajat hoitaisivat kyseisiä tehtäviä rekisterinpitäjän lukuun. Kyseinen tilanne asettaa Kasvupalveluvirastolle ja maakunnille merkittävän valvontavelvollisuuden ja -vastuun palveluntuottajien toimintaa kohtaan, mikä on huomioitava rekisterinpitäjien resursointien suunnittelussa. Palveluntuottajien markkinaehtoinen toiminta voi osaltaan vaikeuttaa valvontavelvollisuuden vaatimien riittävien tietojen saamisen palveluntuottajilta: he voivat olla haluttomia tietojen luovuttamiseen tilanteissa, joissa tietojen luovuttaminen voi johtaa uhkaan liiketoiminnan tuottojen vähenemisestä. Sama haaste voi esiintyä tilanteessa, jota kuvataan lakiesityksen sivulla 40: työllisyysvaikutuksia arvioitaessa on todettu valtakunnallisesti keskitetyn rekrytoinnin ja työllistymisen asiakastietojärjestelmän mahdollistavan julkisten ja yksityisten palveluntuottajien tehokkaan yhteistyön. Myös tässä tilanteessa yksityiset palveluntuottajat voivat olla ansionmenetyksen pelossa haluttomia paljastamaan itselleen epäedullisia tietoja. Lisäksi mainittu haaste voi keskeisesti heikentää lakiehdotuksen 23 §:n 1 momentin 1-kohdan mukaista palvelujen vaikuttavuusarviointia.

Hallituksen esityksen sivulla 30 käsitellään EU:n yleisen tietosuojasetuksen (jäljempänä GDPR) edellytyksiä henkilötietojen käsittelyssä. 7 artiklassa säädetään suostumuksen edellytyksistä ja asetuksen 43 resitaalissa suostumukseen suhtaudutaan kielteisesti, jos rekisterinpitäjä on viranomainen. Resitaalin mukaan suostumuksen ei pitäisi olla pätevä oikeudellinen

4.10.2018

peruste henkilötietojen käsittelylle sellaisessa erityistilanteessa, jossa rekisteröidyn ja rekisterinpitäjän välillä on selkeä epäsuhta. GDPR:n ja käsillä olevan lakiesityksen hengen mukaisesti kaikesta henkilötietojen käsittelystä tulisi säätää kutakin tilannetta ajatellen nimenomaisesti, jolloin rekisteröidyn suostumusta ei lähtökohtaisesti tarvittaisi. Kuvatun kaltainen yksityiskohtaisuus lakia säädettäessä ei liene mahdollista etenkin ottaen huomioon maakuntauudistuksen kasvupalvelujen tuomat mittavat muutokset toiminnoissa.

Toisaalta GDPR edellyttää muun muassa henkilötietojen käsittelyn tarkkarajaisuutta, tietojen käsittelyn minimointia ja viranomaisen näyttövelvollisuutta GDPR:n noudattamisessa. Näin ollen GDPR:än ja maakuntauudistukseen liittyvän kasvupalvelu-uudistuksen tavoitteet voivat olla tältä osin vaikeasti yhteen sovitettavia. Esimerkiksi maakuntauudistuksen kasvupalvelujen keskeinen tavoite palveluprosessien sujuvuudelle ja eri toimijoiden välisten rajapintojen häivyttämiselle edellyttää irtautumista nykyisenkaltaisista, tarkkarajaisista toimijakohtaisista tehtävistä. Tämä taas tuo mukanaan täysin uudenlaisia toimintatapoja, joita on lakeja säädettäessä mahdotonta täysin ennakoita. Erityisesti palveluiden avaaminen markkinaehtoisten toimijoiden tehtäväksi on suuri muutos. Tässä suhteessa merkillä pantavaa on se, että markkinaehtoisia toimijoita ei sido virkavastuu tai lakiesityksen sivulla 8 mainittu laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999), vaan julkisen vallan käyttöä sisältämättömien julkisten hallintotehtävien antaminen markkinaehtoisille toimijoille edellyttää aina nimenomaista lain säännöstä. Tämä edellyttää täysin uudenlaista lähestymistapaa myös lakeja säädettäessä siten, että tilanteet ja toiminnot olisi pystyttävä kuvaamaan suurella yksityiskohtaisuudella etukäteen. Lisäksi maakuntauudistuksen lähtökohta kunkin maakunnan itsemääräämisoikeudesta palvelujen järjestämisessä ja tuottamisessa tuo omat haasteensa valtakunnalliseen lainsäädäntöön, jonka tulisi kattaa maakuntien erilaiset ratkaisut.

Kyseinen GDPR on suoraan kansallisesti sovellettavaa lainsäädäntöä. Sen lisäksi ollaan säätämässä kansallista tietosuojalakia, jonka oli tarkoitus tulla voimaan samanaikaisesti, kun GDPR:ä alettiin kansallisesti soveltaa 25.5.2018. Tietosuojalain viivästyminen aiheuttaa omat haasteensa sen suhteen, että ilman mainittua lakia asetuksen kansallista liikkumavaraa ei voida soveltaa täysimääräisesti. Näin ollen uusi tietosuojalaki tulisi käsitellä yhtäaikaaisesti käsillä olevan lakiehdotuksen kanssa.

Kati Kempainen
palvelujohtaja
Kainuun TE-toimisto

Pasi Loukasmäki
yksikön päällikkö
Kainuun ELY-keskus

JAKELU

Työ- ja elinkeinoministeriö